

The background of the entire slide features a close-up of a globe showing the continents of Africa and Europe. In the foreground, on the left, is a large, light-colored wooden chess piece, likely a king or queen, which is out of focus. The overall lighting is soft, and the colors are muted, giving it a professional and academic feel.

ΚΕΔΙΣΑ **KEDISA**

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

**Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως Ήπια Δύναμη:
Ο αφανής διαμεσολαβητής της παγκόσμιας πολιτικής**

Μάριος Κράντας

Ερευνητική Εργασία Νο. 43

**Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως Ήπια Δύναμη:
Ο αφανής διαμεσολαβητής της παγκόσμιας πολιτικής**

Μάριος Κράντας

Αναλυτής ΚΕΔΙΣΑ

Ερευνητική Εργασία No. 43

Διοικητικό Συμβούλιο

Ανδρέας Μπανούτσος, Ιδρυτής και Πρόεδρος

Δρ. Σπύρος Πλακούδας, Αντιπρόεδρος

Όμηρος Τσάπαλος, Γενικός Γραμματέας

Δρ. Πέτρος Βιολάκης, Διευθυντής Ερευνών

Βασίλειος Παπαγεωργίου, Οικονομικός Διαχειριστής

Ευάγγελος Κούλης, Μέλος Δ.Σ

Αναστασία Τσιμπίδη, Μέλος Δ.Σ

© 2020 Center for International Strategic Analyses (KEDISA), ALL RIGHTS RESERVED

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without written permission of the publisher

Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) έχει βρεθεί στο επίκεντρο δεκάδων αναλύσεων και πολιτικών θεωριών, όντας ίσως ο πιο πετυχημένος διακρατικός θεσμός ειρήνης του κόσμου [1], αλλά ταυτόχρονα, όντας και μια πολιτική οντότητα, τόσο περίπλοκη και στη λειτουργία της, αλλά και στην δύναμή της. Κατά πολλούς μάλιστα, ονομάζεται μια ήπια «υπερδύναμη».

Τι είναι όμως μια ήπια δύναμη; Για να απαντήσουμε σε αυτό, πρέπει να εξηγήσουμε τι εννοούμε ως δύναμη. Κατά τον Max Weber [2], ως δύναμη ορίζουμε την ικανότητα ενός ατόμου (ή ομάδας ατόμων), να υλοποιήσει τις επιθυμίες του μέσω των δικών του πράξεων, ανεξαρτήτως από τις εξωτερικές αντιδράσεις. Ως ήπια δύναμη όμως ορίζουμε τη δυνατότητα της επιτυχίας των σκοπών ενός δρώντα, χωρίς την απειλή ή χρήση της βίας, αλλά αντίθετα, με ειρηνικά μέσα, όπως φιλική εξωτερική πολιτική, μέσω είτε διπλωματικών συμφωνιών, είτε και με την «εξαγωγή» κουλτούρας, πολιτικών αξιών και γενικότερης πολιτισμικής επιρροής [3]. Φυσικά, μια δύναμη θα ήταν αδύνατο να δράσει αποκλειστικά με ήπια μέσα. Αντιθέτως, αυτά αποτελούν ένα κομμάτι των τρόπων δράσεως ενός διεθνούς δρώντα, με τα ανάλογα φυσικά αποτελέσματα [4]. Παραδείγματα σκληρής δύναμης, του αντιθέτου της ήπιας, είναι η απειλή της χρήσης βίας (στρατιωτικά μέσα), ή οικονομικές κυρώσεις (χαρακτηριστικό παράδειγμα οι κυρώσεις που επέβαλαν οι ΗΠΑ στο Ιράν το 2018) [5]. Στην περίπτωση όμως της Ε.Ε, το δόγμα δράσεως είναι μάλλον ήπιο, με την Ε.Ε να δρα ως «αφανής διαμεσολαβητής» [6], παραλληλίζοντας τα συμφέροντα μεταξύ των πλευρών, βρίσκοντας κοινές γραμμές και διατηρώντας φιλική διπλωματία [7]. Αν και πιο χρονοβόρα και δύσκολη αυτή η μέθοδος, πάραυτα αντιπροσωπεύει την πολιτική φιλοσοφία πίσω από την οντότητα της Ε.Ε, η οποία φυσικά αντλεί το παράδειγμά της από τις ΗΠΑ.

Ο λόγος είναι και ιστορικός. Μετά τον Β' Παγκόσμιο, οι ΗΠΑ ήταν η κυρίαρχη ήπια δύναμη, αφού μέσω του σχεδίου Marshall, επανεξόπλισαν τα καταρρακωμένα ευρωπαϊκά κράτη με στρατιωτικό υλικό αλλά και με χρήματα με σκοπό την αναδιάρθρωση της υλικής υποδομής των κρατών [8] και την οικονομική τους εξυγίανση, ενώ ταυτόχρονα εξήγαγε (κατά πολλούς) κουλτούρα και αμερικανική πολιτική συνείδηση μέσω του Hollywood [9], παίρνοντας έτσι ένα «ηθικό» προβάδισμα, στο οποίο φυσικά δικαιολογήθηκε η νίκη των ΗΠΑ στον Ψυχρό Πόλεμο, σε αντίθεση με την ΕΣΣΔ που χρησιμοποιούσε τακτικά σκληρή δύναμη, εξαναγκάζοντας τους δορυφόρους της να σταθούν δίπλα της, ενώ ταυτόχρονα απλώνονταν πολιτικά και υλικά σε σημείο που δεν μπορούσαν να το υποστηρίξουν, με αποτέλεσμα και την κατάρρευσή τους [10]. Φυσικά κάτι πλέον δεν υφίσταται πλέον, αφού οι δύο πρόσφατες ρεπουμπλικανικές κυβερνήσεις (George Bush Junior 2000-2008, Donald Trump 2016-σήμερα), όντας νέο-συντηρητικοί ρεαλιστές, δεν δρουν τόσο με ήπια δύναμη, αλλά και με σκληρή δύναμη (επέμβαση στο Ιράκ 2003, πυραυλικές επιθέσεις στη Συρία το 2018 και οι οικονομικές κυρώσεις στο Ιράν το καλοκαίρι του 2018 [10]). Πάραυτα παραμένουν μια υπολογίσιμη, αν όχι η μεγαλύτερη ήπια δύναμη, αφού με άλλα κράτη, είτε συλλογικά μέσω συμφωνιών είτε μέσω κοινών συμφερόντων, υποστηρίζουν οικονομικά υποανάπτυκτα κράτη και εξαγουν μαζική κουλτούρα.

Η Ε.Ε ως Ήπια Δύναμη (Soft Power)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να θεωρηθεί το πιο πετυχημένο Project ειρήνης στην ιστορία. Φυσικά αυτό οφείλεται στην οικονομική της ένωση, η οποία είναι η μεγαλύτερη ενιαία

αγορά και οικονομία του κόσμου [11], την επιτυχία της διπλωματικής της δύναμης και ίσως η πιο πετυχημένη πολιτική ένωση, η οποία προήλθε μέσω διαβουλεύσεων και συμφωνιών, πολιτικής θέλησης και πολιτισμικής ομοιότητας, παρά με όπλα. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) μέσω του εμπορίου και της νομισματικής ένωσης, πέτυχαν τη σταθεροποίηση της Δυτικής Ευρώπης ύστερα από τον Β' Παγκόσμιο, ενώ η Ε.Ε γρήγορα και ομαλά ενσωμάτωσε την Κεντρική Ευρώπη μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.

Μετά την πτώση της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ), η Ε.Ε έχει αναδειχθεί σε μια κανονιστική δύναμη [12], επηρεάζοντας το κατεστημένο της διεθνούς πολιτικής σκηνής, καθώς και το δυναμικό της. Αυτό οφείλεται στην πολιτική ανθρωπιστικού δικαίου που εφαρμόζει στις συμφωνίες της και τις διπλωματικές της σχέσεις. Ταυτόχρονα διαχέει τις ιδέες της φιλελεύθερης δημοκρατίας και της πολιτικής της κουλτούρας, αφήνοντας σταδιακά το αιματοβαμμένο παρελθόν της. Τα σύνορα που διαμορφώθηκαν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έγιναν γρήγορα αποδεκτά από τα ενδιαφερόμενα κράτη, λόγω της σημασίας και της αίγλης της ΕΟΚ/ΕΕ, ενώ ταυτόχρονα, αναγεννηθέντα κράτη ήθελαν να επιστρέψουν στην Ευρώπη, της οποίας η ταυτότητα εκφραζόταν με μία ένωση [13,14].

Βέβαια η Ε.Ε δεν ασκεί ήπια δύναμη και επιρροή μόνο ενεργητικά (με διπλωματικές ενέργειες), αλλά και με την ίδια της την ύπαρξη, μέσω των θεσμών της και τα έθιμά της [15]. Η πολιτική φιλοσοφία της Ε.Ε με επίκεντρο το διεθνές δίκαιο, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα [16] και την περιβαλλοντική ευαισθησία [17] θέτει την βάση για τις απαρχές μιας ήπιας «υπερδύναμης». Αυτές οι πράξεις θέτουν τα θεμέλια για τις διμερείς συμφωνίες που έχει η Ε.Ε με αναδυόμενες δυνάμεις, ή υπερδυνάμεις, χωρίς να εξαναγκάζει τους υπόλοιπους να δεχθούν την βούλησή της, αλλά με την αίγλη και τον σεβασμό που εμπνέει η ήπια στάση της στην παγκόσμια πολιτική σκηνή και οι επιτυχίες αυτής, κάνοντάς την έναν αξιόπιστο συνεργάτη. Η αποφυγή των συγκρούσεων, η προστασία των θεσμών και ο σεβασμός στο διεθνές δίκαιο, σε συνδυασμό με την ανοιχτή διπλωματία και τον αδυσώπητο ρεαλισμό, θέτουν την Ε.Ε ως τον αδιαμφισβήτητο υπερασπιστή της δημόσιας διπλωματίας, χαρακτηρίζοντάς την ως έναν φιλειρηνικό οργανισμό, ο οποίος απήφησε πολλές φορές τις κριτικές που δέχθηκε για τη λειτουργικότητα και βιωσιμότητά του. Ταυτόχρονα, η προσοχή της Ε.Ε σε συνθήκες όπως το πρωτόκολλο του Κιότο, οι αναπτυξιακοί στόχοι του ΟΗΕ [18]¹ και άλλες συνθήκες, επηρεάζει άμεσα τα κράτη που συνεργάζονται μαζί της, ανεξαρτήτως πολιτικής ισχύος και γεωστρατηγικής θέσης. Παράδειγμα αποτελεί η αυστηρότατη σειρά οικονομικών κυρώσεων που είχε υποστεί η Κίνα μετά τη σφαγή στην πλατεία Τιανανμεν το 1989 [13].

Ευρωπαϊκή Ένωση και Σκληρή Δύναμη (Hard Power)

Πρέπει βέβαια να αναφερθούμε και στην **αναπτυσσόμενη** σκληρή δύναμη της Ε.Ε (**Hard Power**) αφού αναλύσαμε την ήπια ισχύ της. Συγκεκριμένα, με εξαίρεση την Αυστρία, την Σουηδία, την Φινλανδία και την Ιρλανδία, τα μέλη της Ε.Ε εντάσσονται όλα και στο NATO, κάτι που καθιστούσε περιττό έναν πραγματικό μόνιμο στρατό, αφού τα στρατεύματα κάτω από τη

¹ Οι 17 αναπτυξιακοί στόχοι του ΟΗΕ είναι οι εξής: 1) Επίλυση της φτώχειας, 2) Επίλυση της πείνας, 3) Δωρεάν και προσβάσιμη παροχή υγείας, 4) Δωρεάν και προσβάσιμη σωστή εκπαίδευση, 5) Ισότητα των φύλων, 6) Πρόσβαση σε καθαρό νερό, 7) Προσβάσιμη και καθαρή ενέργεια, 8) Καλές συνθήκες εργασίας και οικονομική ανάπτυξη, 9) Επιχειρηματικότητα, καινοτομία και ανάπτυξη των υποδομών, 10) Μειωμένες ανισότητες, 11) Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες, 12) Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή αγαθών, 13) Προστασία του περιβάλλοντος, 14) Προστασία του υδροφόρου ορίζοντα, 15) Προστασία της χλωρίδας και της πανίδας, 16) Ειρήνη, Δικαιοσύνη και ισχυρές δημοκρατικές υποδομές, 17) Συνεργασία για την επίτευξη των στόχων.

σημαία της Ε.Ε θα υπηρετούσαν ως κυανόκρανοι του ΟΗΕ, βάσει της παρούσης πολιτικής πραγματικότητας. Η πραγματική όμως σκληρή δύναμη της ΕΕ κρύβεται σε ένα άλλο όπλο, ειδικότερα, τη μεγαλύτερη ενιαία αγορά του κόσμου, σε συνδυασμό με την περιφερειακή ηγεμονία [15] της, οι οποίες δίνουν σημαντική βαρύτητα σε μια απόφαση για οικονομικές κυρώσεις, οι οποίες μπορεί να αποτελέσουν τροχοπέδη στην ανάπτυξη του επηρεαζόμενου κράτους, ενώ ταυτόχρονα, όλες οι εξαγωγικές οικονομίες μάχονται για μια προνομιούχα θέση στα οικονομικά της Ε.Ε [13]. Εμβαθύνοντας παραπάνω στην εξωτερική πολιτική της Ε.Ε, αντιλαμβανόμαστε λόγω της ιδιαίτερης φύσης της πως έχει ένα προβάδισμα σε σύγκριση με άλλους στη διπλωματία, λόγω της διαφορετικότητας και της φιλειρηνικής της φύσης, η οποία διαφορετικότητα γίνεται ιδιαίτερα εμφανής με τον τρόπο εκλογής του ύπατου εκπροσώπου της Ε.Ε για την εξωτερική πολιτική, (ο οποίος εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το οποίο ενεργεί με ειδική πλειοψηφία, με τη συμφωνία του προέδρου της Επιτροπής για θητεία που διαρκεί 5 έτη) [19] αλλά πάραυτα, αν τα κράτη της Ε.Ε, δεν ενωθούν παραπάνω, θα παραμεριστούν στο μέλλον, αφού δεν μπορούν να βασίζονται πάντα στις χώρες BRICS.

Με τις δύο ρεπουμπλικανικές κυβερνήσεις των τελευταίων 20 ετών, σε συνδυασμό με τον «πόλεμο στον τρόπο» [10,20] που αυτές έχουν θέσει σε ισχύ, σε συνδυασμό με τον νεο-συντηρητικό αναθεωρητισμό τους, αναίρεσε την εμπιστοσύνη των αρκετών κρατών στις ΗΠΑ, αφήνοντας ένα κενό ισχύος στη διεθνή πολιτική, το οποίο σταδιακά η Ε.Ε αξιοποιεί σε μεγάλο βαθμό, αφού έχει υπάρξει αυτή και λεκτικά μεγάλη κριτικός προς τις πολιτικές επεμβάσεων των ΗΠΑ, ενώ ταυτόχρονα πιο έμπρακτα, το Μάιο του 2019, αρνήθηκε να υπακούσει τις ΗΠΑ στην αναίρεση της συμφωνίας για τα πυρηνικά με το Ιράν¹ [21,22], και δεν προχώρησε σε περαιτέρω οικονομικές κυρώσεις εναντίον αυτού λόγω του προγράμματός του, επιλέγοντας να εμμένει σε διπλωματικά μέσα. Αν και η αποτελεσματικότητα των δύο αυτών διαφορετικών τρόπων επίλυσης ενός ζητήματος δεν έχει κριθεί, πάραυτα ένα πράγμα γίνεται φανερό. Η Ε.Ε πλέον είναι ένας παγκόσμιος ηγέτης, όχι επειδή άλλα κράτη την φοβούνται, όπως γίνεται με τις ΗΠΑ και γινόταν με την ΕΣΣΔ, αλλά επειδή θέλουν και αυτοί να είναι όσο ανεπτυγμένοι και οικονομικά εύρωστοι όσο η Ε.Ε. Ακόμα και η Τουρκία, μια ανελεύθερη δημοκρατία [23], παρά τις καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του δημοκρατικού ήθους, πάραυτα προσπαθεί πολιτικά να εναρμονιστεί με την Ε.Ε αφού το Ευρωπαϊκό Όνειρο [24], παρά την οικονομική κρίση και τη λιτότητα που αυτή επέφερε, παραμένει πιο ελκυστικό από κάθε πολιτικό πρότυπο.

Ταυτόχρονα όμως παρατηρείται η εξάρτηση της Ε.Ε από τους Αμερικανούς και την στρατιωτική προστασία του NATO. Ειδικότερα, οι ΗΠΑ, βουτώντας σε μια ηθική λάσπη, αντιλαμβανόμενοι τον κόσμο όπως τον εννόησε ο Hobbes [20], επιδίδονται σε ατέλειωτους πολέμους, ενώ η Ε.Ε, προστατευμένη από τους εξωτερικούς κινδύνους λόγω του στρατιωτικού μηχανισμού των ΗΠΑ, υλοποιεί το όνειρο του Kant για «αέναη ειρήνη» [25], ενώ ταυτόχρονα νομίζει πως είναι ο ευγενής, ξεχνώντας πως ο ειρηνισμός της έρχεται από τα ίδια μέσα τα οποία αυτή κατακρίνει [20,6]. Ταυτόχρονα, η ανυπαρξία πραγματικής σκληρής δύναμης πέρα οικονομικών κυρώσεων, την θέτει σε μια κατάσταση η οποία ονομάζεται από κάποιους νεορεαλιστές ως «all carrot and no stick», δημιουργώντας ένα χάσμα προσδοκιών και δυνατοτήτων στην εξωτερική πολιτική της Ε.Ε.

Περιορισμοί της Ήπιας Δύναμης και χρήση της

Η Ε.Ε φαίνεται να είναι θύμα της ίδιας της φύσης της. Προσπαθώντας να δημιουργήσει και να διατηρήσει την ταυτότητα ηθικής ανωτερότητας, ως μια εξιλέωση στο βίαιο και γεμάτο πολέμους παρελθόν της Ευρώπης, περιορίζει αυτόβουλα την ελευθερία ελιγμών στη διεθνή πολιτική σκηνή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μείνει μια μεγάλη δύναμη «με ιδανικά» εάν δεν

αναπτύξει την δυνατότητα προβολής ισχύος ανά την υφήλιο συλλογικά (και όχι ξεχωριστά), όσο και τα μη-στρατιωτικά μέρη της σκληρής δύναμης, θα μπορούσαν να κάνουν μια δύναμη με τα μέσα και τους πόρους της Ε.Ε υπολογίσιμη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ανεπάρκειας απέναντι σε μη κρατικούς δρώντες υπήρξε το Daesh, με το οποίο δεν μπορούσε να διαπραγματευθεί, ή κράτη που δεν υπακούουν στην παγκόσμια τάξη πραγμάτων, όπως η Συρία και το Ιράν, τα οποία βλέπουν την «ηθική» και «πολιτική» φιλοσοφία της Ε.Ε εχθρικά, οδηγώντας σε μια σειρά αποτυχημένων διαπραγματεύσεων. Η ίδια όμως η «ηθική» δύναμη της Ε.Ε, ταυτόχρονα την περιορίζει στην άσκηση σκληρής δύναμης, καθώς υπάρχουν αντιδράσεις και στο εσωτερικό της Ε.Ε, σε κρατικό αλλά και δημόσιο επίπεδο, όσο και στο εξωτερικό, αφού θα παραλληλιστούν τέτοιες πράξεις είτε με το αποικιακό παρελθόν της, είτε με την «πολεμοχαρή» πολιτική των ΗΠΑ¹ [26].

Σύμφωνα με την συνθήκη του Μάαστριχτ, η Ε.Ε έχει Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας, κάτι που ορίζει τα μέτρα που μπορεί να λαμβάνει η ΕΕ απέναντι σε ένα κράτος και τους πολίτες του [27]. Παραδείγματα αυτών είναι τα εμπάργκο, οι οικονομικές και εμπορικές κυρώσεις, η απαγόρευση πτήσεων και εισόδου σε ευρωπαϊκό έδαφος, διπλωματικές κυρώσεις και αναστολή συνεργασίας με Τρίτη χώρα [28]. Τα τρία πρώτα μέτρα θα ήταν καταστροφικά για την οικονομία ενός κράτους. Εάν λοιπόν το κράτος αυτό ήταν ένα σημαντικό οικονομικό συνέταιρο, τότε δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αγνοήσει τις συνέπειες μιας τέτοιας κίνησης. Ταυτόχρονα, η απαγόρευση έλευσης μπορεί να απομονώσουν ένα κράτος και να προκαλέσουν την έντονη δυσανεκσία του πληθυσμού του απέναντι στην εκάστοτε ασυμμόρφωτη κυβέρνηση, ενώ η αναστολή διπλωματικών αποστολών, αποτελεί ίσως η βαρύτερη κύρωση και το τελευταίο μέτρο πριν την κήρυξη πολέμου. Με αυτούς τους μοχλούς πίεσης λοιπόν, η Ε.Ε προσπαθεί να εκδημοκρατίσει, να φιλελευθεροποιήσει, να αφοπλίσει ή να αποτρέψει την επέκταση είτε τρομοκρατικών πυρήνων, είτε κρατών με στρατιωτικά μέσα.

Ιστορικά η Ε.Ε έχει χρησιμοποιήσει κυρίως το εμπάργκο και τις οικονομικές κυρώσεις, από την ΕΣΣΔ και την Κίνα, μέχρι τη Γιουγκοσλαβία και την Αργεντινή, τη Νότια Αφρική και το Αφγανιστάν [28]. Τα μέτρα αυτά βέβαια λαμβάνονται ιδιαίτερα απέναντι σε χώρες με γεω-στρατηγική σημασία για την Ε.Ε, πολλές φορές σε συνεργασία με τον ΟΗΕ. Δεν εξαναγκάζει πάντως τα κράτη-μέλη της να την υπακούσουν, αλλά στηρίζεται στην καλή θέλησή τους.

Αν και η Ε.Ε, σε συλλογικό επίπεδο έχει κράτη με άριστα εκπαιδευμένο και εξοπλισμένο στρατό, υπολείπεται της πολιτικής πρωτοβουλίας και θέλησης να κεντριοποιηθεί περεταίρω, ενώ ταυτόχρονα η εξάπλωσή της στα Δυτικά Βαλκάνια την εξουθένωσε πολιτικά, κάνοντας τη δέσμια στην ίδια της την ιδεολογία [4]. Ταυτόχρονα τα αυταρχικά καθεστώτα δεν ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για την ήπια δύναμη της Ε.Ε παρά τον ενθουσιασμό των πληθυσμών τους για την μαζική κουλτούρα των κρατών της Ε.Ε [29].

Η ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική βασισμένη μόνο στην ήπια δύναμη έχει πολλές αποτυχίες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Βοσνία [30], με τα δισεκατομμύρια ευρώ που επενδύθηκαν με σκοπό την ανασύσταση των δημοκρατικών θεσμών και υποδομών να μην αποδίδουν καρπούς, την ειρηνευτική παρουσία να είναι αναποτελεσματική και τις εντάσεις της Σερβικής μειονότητας να αναζωπυρώνονται με αυξανόμενη συχνότητα. Ταυτόχρονα η Ε.Ε πολλάκις εθελουφλεί σε μεγάλα ζητήματα, όπως την ανασύσταση του Αφγανιστάν μετά το 2001, την σιωπηρή αποδοχή των εγκλημάτων των φιλικών προς αυτή αραβικών καθεστώτων, όπως της Σαουδικής Αραβίας [20,6] και τη σειρά αποτυχημένων διαβουλεύσεων στη Δυτική Ευρώπη [31]. Πάντως, μετά το 2008 και ειδικά μετά την παρουσία της European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX), στο Κόσοβο η πολιτική της Ε.Ε πλέον φέρει καρπούς, ενώ ταυτόχρονα είναι ο διαμεσολαβητής μεταξύ Κοσόβου και Σερβίας. Πάντως δεν χαίρει ομοφωνίας η Ε.Ε σε τέτοια ζητήματα όπως του Κοσόβου αφού η Ισπανία, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Σλοβακία και η Ρουμανία αρνούνται να το αναγνωρίσουν ως κράτος [32]. Ταυτόχρονα η παρουσία της Ε.Ε όχι μόνο έχει υπάρξει αποτυχημένη, αλλά και μετά την κατάρριψη της πτήσης

ΜΗ17, όπου και Ευρωπαίοι πολίτες βρέθηκαν νεκροί, φάνηκε η αδυναμία της Ε.Ε να επιβληθεί απέναντι σε κρατικό δρόντα που εκμεταλλεύεται τη στρατιωτική υπεροχή.

Ταυτόχρονα η σιωπηρή ανοχή και διπλωματικές σχέσεις της Ε.Ε με τα απολυταρχικά καθεστώτα του αραβικού κόσμου, υπονομεύουν τις ηθικές της περγαμηνές, ενώ η ήπια δύναμη της Ε.Ε έχει υπάρξει ανίκανη να επηρεάσει τις περιπτώσεις της Συρίας¹ [33] και της Λιβύης [34]. Ταυτόχρονα οι διαπραγματεύσεις με το Ιράν το 2003-2006, όσον αφορά τον έλεγχο του πυρηνικού του προγράμματος ενίσχυσαν την φήμη της Ε.Ε ως ανεξάρτητου δρόντα απέναντι στις ΗΠΑ, ικανή να είναι στο μέλλον κάτι παραπάνω από ένας αφανής διαμεσολαβητής [30].

Συμπεράσματα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει όλες τις προδιαγραφές για να εξελιχθεί σε μια υπερδύναμη στον 21^ο αιώνα. Είναι η μεγαλύτερη ενιαία οικονομία, με τεράστια επιρροή σε παγκόσμιο επίπεδο, με έντονες ηθικές, θεσμικές και πολιτικές αξίες δικαίου, αξίες που δημιουργήθηκαν μετά από λιτανείες αίματος, με την δυνατότητα να αλλάξει το διεθνές κατεστημένο. Η ήπια δύναμη της, αν και ισχυρή, δεν είναι αρκετή για συγκαλύψει την έλλειψη σκληρής δύναμης που δεν διαθέτει η Ε.Ε, ενώ οι τεράστιες προσδοκίες που έχουν πολλοί απέναντί της, πολλές φορές δεν ανταποκρίνονται. Ταυτόχρονα, ο πολιτικός ωφελιμισμός, εντός και εκτός Ευρώπης, αποτελεί τεράστιο τροχοπέδη στην συνοχή της Ε.Ε, αφού γεννάει αδράνεια, διαφθορά, ένα σύνολο μη λειτουργικής γραφειοκρατίας, που σε συνδυασμό, με την ανοχή των απολυταρχικών καθεστώτων περιφερειακά της Ε.Ε για πολιτικούς σκοπούς, δίνει την εντύπωση πως η Ε.Ε, είναι ένας απλός γραφειοκρατικός θεσμός, φίλος των τραπεζών και της ανώτερης αστικής τάξης και των ελίτ και όχι του λαού που θα έπρεπε να προστατεύει. Τέτοια αισθήματα γεννούν αντιδράσεις και κινήματα, όπως το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος στο Ηνωμένο Βασίλειο υπέρ του Brexit, τα κίτρινα γιλέκα στη Γαλλία και τους Ευρωσκεπτικιστές σε Ιταλία και Ουγγαρία. Πάραυτα, αν υπάρξει δυνατή πολιτική βούληση και αποδοχή από το λαϊκό σύνολο των κρατών-μελών της Ε.Ε, η Ηνωμένη Ευρώπη διαθέτει τη δυνατότητα να ηγηθεί σε θέματα πιο σημαντικά από αυτά «χαμηλής πολιτικής» και διπλωματίας, με τα κενά της ήπιας δύναμης να συμπληρώνονται από ελεγχόμενες κινήσεις σκληρής δύναμης, δίνοντας πνοή στην «έξυπνη δύναμη» και παίρνοντας έναν ρόλο, που καμία δύναμη ποτέ στην ανθρώπινη ιστορία δεν πήρε. Αλλά η σοβαρότερη ερώτηση όλων είναι αν θα μπορέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση να κάνει τους απαραίτητους ελιγμούς πριν χαθεί η αξιοπιστία και το κύρος της λόγω επιλεκτικής ηθικής και αναποτελεσματικότητας.

Βιβλιογραφία

1. TRANSNATIONAL FOUNDATION FOR PEACE AND FUTURE RESEARCH. EU CONFLICT & PEACE. **Transnational Foundation for Peace and Future Research**, 1986. Disponivel em: <http://www.transnational.org/page5_2.php>. Acesso em: 26 May 2019.
2. MAX WEBER, T. W. **Weber's Rationalism and Modern Society**. New York: Palgrave Macmillan US, 2015.
3. NYE, J. **Bound to Lead: The Changing Nature of American Power**. New York: Basic Books, 1990.
4. NYE, J. Think Again: Soft Power. **Foreign Policy**, 22 February 2006. Disponivel em: <<https://foreignpolicy.com/2006/02/23/think-again-soft-power/>>.
5. BBC. Six charts that show how hard US sanctions have hit Iran. **BBC News**, 2 maio 2019. Disponivel em: <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-48119109>>. Acesso em: 25 May 2019.
6. BALIBAR, E. **L'Europe, L'Amerique, la guerre**. Paris: Editions La Decoyverte, 2003.
7. EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE. Annual 2014 CSDP Lessons Report. **Data Consilium Europe**, 23 fev. 2015. Disponivel em: <<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6777-2015-INIT/en/pdf>>.
8. DEDMAN, M. The Origins and Development of the European Union 1945-1995: A History of European Integration. In: DEDMAN, M. **The Origins and Development of the European Union 1945-1995: A History of European Integration**. London: Routledge, 2006. p. 71-90.
9. GOLDFARB, M. Soft power: how American culture rules the world. **Raconteur**, 2014.
10. JOHNSON, C. **The Sorrows of Empire: Militarism, Secrecy, and the end of the Republic**. London: Verso, 2004.
11. EUROPEAN UNION. Single market: A single internal market without borders. **European Union**, 2018. Disponivel em: <https://europa.eu/european-union/topics/single-market_en>.

12. YOUNG, A. R. The European Union as a Global Regulator? Context and Comparison. **Journal of European Public Policy**, 18-19 April 2014. Disponivel em: <<https://core.ac.uk/download/pdf/154939722.pdf>>.
13. NIELSEN, K. L. EU Soft Power and the Capability-Expectations Gap. In: NIELSEN, K. L. **EU Soft Power and the Capability-Expectations Gap**. Copenhagen: Copenhagen Business School & University of Tartu , 2013. p. 723-739. Disponivel em: <<http://www.jcer.net/index.php/jcer/article/viewFile/479/441> >.
14. SJURSEN, H. **Why Expand?:** The Question of Legitimacy and Justification in the EU's Enlargement Policy. Oslo: University of Oslo, 2003.
15. FARIA, F. What EU Comprehensive Approach? Challenges for the EU action plan and beyond. **European Centre for Development Policy Management**, out. 2014. Disponivel em: <<https://ecdpm.org/wp-content/uploads/BN71-What-EU-Comprehensive-Approach-October-2014.pdf>>.
16. EUROPEAN UNION. Human rights and democracy: Promoting and protecting human rights. **European Union**, 2017. Disponivel em: <https://europa.eu/european-union/topics/human-rights_en>. Acesso em: 26 May 2019.
17. EUROPEAN UNION. Environment: Towards a greener and more sustainable Europe. **European Union**, 2019. Disponivel em: <https://europa.eu/european-union/topics/environment_en>. Acesso em: 27 May 2019.
18. UN. Sustainable Development Goals kick off with start of new year. **Sustainable Development Goals**, 30 December 2015. Disponivel em: <<https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2015/12/sustainable-development-goals-kick-off-with-start-of-new-year/>>. Acesso em: 28 May 2019.
19. EUROLEX. HIGH REPRESENTATIVE OF THE UNION FOR FOREIGN AFFAIRS AND SECURITY POLICY. **EUR-Lex**, 2019. Disponivel em: <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/high_representative_cfsp.html?locale=en>. Acesso em: 28 May 2019.
20. BALIBAR, E. Which Power? Whose Weakness? On Robert Kagan's Critique of European Ideology. In: BALIBAR, E. **Which Power? Whose Weakness? On Robert Kagan's Critique of European Ideology**. [S.l.]: Johns Hopkins University Press, 2003. p. 108.
21. RFE/RL. European Deal Signatories Criticize U.S. Move On Iran Nuclear, Oil Sanctions. **RFE/RL**, 4 maio 2019. Disponivel em: <<https://www.rferl.org/a/eu-germany-france-britain->

express-concerns-on-us-sanctions-action/29921178.html>.

22. EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE. Nuclear Agreement: The Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) and its implementation, Nuclear Agreement with IRAN. **EEAS**, 8 maio 2018. Disponível em: <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/32286/Nuclear%20Agreement>. Acesso em: 28 May 2019.
23. ZAKARIA, F. The Rise of Illiberal Democracy. **Foreign Affairs**, December 1997. Disponível em: <<https://www.foreignaffairs.com/articles/1997-11-01/rise-illiberal-democracy>>. Acesso em: 28 May 2019.
24. KUBOSOVA, L. Turkey targets 2013 for EU legal compliance. **euobserver**, 30 mar. 2007. Disponível em: <<https://euobserver.com/enlargement/23813>>. Acesso em: 29 May 2019.
25. BALIBAR, E. L'Europe, L'Amerique, la guerre. In: BALIBAR, E. **L'Europe, L'Amerique, la guerre**. Paris: Editions La Decouverte, 2003. p. 32-33.
26. EUROPEAN UNION. A peaceful Europe – the beginnings of cooperation. **European Union**, 2019. Disponível em: <https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1945-1959_en>. Acesso em: 28 May 2019.
27. EUROPEAN UNION. Treaty on European Union. **Europa.EU**, 7 fev. 1992. Disponível em: <https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf>.
28. KREUTZ, J. **Hard measures from a soft power? Sanctions policy of the European Union**. Bonn: Bonn International Center for Conversion, 2005.
29. DEMPSEY, J. Judy Asks: Does the EU's "Soft Power" Really Work? **Carnegie Europe**, 17 October 2012. Disponível em: <<https://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=49716>>.
30. DEMPSEY, J. The Failure of Soft Power. **Carnegie Endowment for International Peace**, 28 September 2011. Disponível em: <<https://carnegieendowment.org/2011/09/28/failure-of-soft-power>>.
31. KMEZIC, M. **EU Rule of Law Promotion: Judiciary Reform in the Western Balkans**. London: Routledge, 2016.
32. HEHIR, A. Kosovo is still locked out of the EU ten years after declaring independence – why? **The Conversation**, 16 fev. 2018. Disponível em: <<http://theconversation.com/kosovo>>.

is-still-locked-out-of-the-eu-ten-years-after-declaring-independence-why-91869>. Acesso em: 22 May 2019.

33. EMMOTT, R. Assad blocks access to Damascus for EU envoys: diplomats. **Reuters**, 22 jan. 2019. Disponível em: <<https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-eu/assad-blocks-access-to-damascus-for-eu-envoys-diplomats-idUSKCN1PG1FC>>. Acesso em: 25 May 2019.
34. BEAUMONT, P. EU support for Libya contributes to 'extreme abuse' of refugees, says study. **The Guardian**, 21 jan. 2019. Disponível em: <<https://www.theguardian.com/global-development/2019/jan/21/eu-support-for-libya-contributes-to-extreme-abuse-of-refugees-human-rights-watch-study>>. Acesso em: 29 May 2019.
35. DEMPSEY, J. Europe's Flawed Reliance on Soft Power. **Carnegie Europe**, 30 October 2014. Disponível em: <<https://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=57074>>.